

Sławomir Pasikowski

Uniwersytet Łódzki

E-MAIL: slawomir.pasikowski@now.uni.lodz.pl ORCID: 0000-0002-0768-1596

Alicja Korzeniecka-Bondar

Uniwersytet w Białymstoku

E-MAIL: alibon@uwb.edu.pl ORCID: 0000-0003-1145-2996

Metoda i niepewność w badaniach edukacyjnych

Metoda poznania i niepewność, która poznaniu towarzyszy, stanowią przedmiot refleksji od chwili, gdy rozpoczęto formułowanie pytań o sens i jakość wiedzy. Rozważania starożytnych Greków w tym zakresie, szczególnie sofistów, a następnie Sokratesa, Platona i Arystotelesa, dały początek wielowiekowej tradycji badań teoriopoznawczych (por. Woleński, 2007), których efekty inspirowały generacje myślicieli i badaczy zainteresowanych poznaniem lub rozwijaniem praktyk poznawczych w obszarach poszczególnych dziedzin wiedzy i dyscyplin naukowych. Współcześnie, nawet jeśli nie czyni się bezpośrednich odniesień do tej tradycji, to pozostaje się w jej zasięgu. I to nie tylko wówczas, gdy coś o poznaniu próbuje się powiedzieć albo napisać. Podejmowaniu tego tematu musi towarzyszyć świadomość bogatej historii stawiania pytań o zakres możliwego poznania, o jego przebieg, sposoby i skutki. Takich pytań raczej stawiać nie będziemy. Skorzystamy jednak z dorobku poszukiwania na nie odpowiedzi w celu odniesienia problematyki poznania i niepewności do dziedziny edukacji.

W badaniach nad edukacją problematykę tę można wprawdzie prezentować tak, jak czyni się to w teorii pomiaru lub w statystyce, w których podkreślana jest nieredukowalność niepewności oraz przedstawiane sposoby jej szacowania. Jednak mniej ściśle ujęcia pozwalają łączyć niepewność z zagadnieniami ryzyka, niejednoznaczności i niewiedzy (Wakeham, 2015) oraz problematyzować i badać, na styku dydaktyki, psychologii i matematyki, przygotowanie do radzenia sobie z niepewnością (Pratt i Kazak, 2018). Bez trudu można wskazać znacznie szerszy katalog problemów skojarzonych z niepewnością i zarazem istotnych dla badań nad edukacją. Przykładem tego są problemy: reprezentacji tego, co jest poznawane; zaufania do metody poznania; zmien-

ności warunków jej stosowania; postępowania z niepewnością, której źródłem jest metoda lub konteksty jej użycia; indywidualnych i środowiskowych preferencji oraz decyzji w zakresie metod poznania i warunków ich stosowania; wątpliwości towarzyszących nauczaniu i uczeniu się metod poznania.

Oto możliwe tematy dyskusji, do której zaprosiliśmy Autorki i Autorów tekstów składających się na bieżący numer „Parezi”. Dzielimy się z Czytelnikami efektami prac tych osób, mając nadzieję na wzbudzenie i podtrzymanie zainteresowania problematyką niepewności w poznawaniu rzeczywistości edukacyjnej.

Tom rozpoczyna artykuł Sławomira Pasikowskiego na temat niepewności pomiaru w badaniach nad edukacją. Autor zaprezentował wyselekcjonowane idee i modele z obszaru podstawowych zagadnień teorii pomiaru oraz teorii prawdopodobieństwa. Odniósł je do wybranych obiegowych sądów oraz przedstawił przykład wyznaczania niepewności pomiaru.

Magdalena Matusiak-Rojek w artykule zatytułowanym *Marian Przełęcki i jego wizja poznania (poza)naukowego* zaprezentowała rekonstrukcję stanowiska Mariana Przełęckiego w sprawie poznania przebiegającego według standardów naukowych i pozanaukowych. Na tej podstawie Autorka odniosła się do własności poznania w pedagogice, konkludując, że z uwagi na specyfikę jej przedmiotu wymaga ono szczególnej troski o pewność zdań formułowanych na gruncie badań pedagogicznych.

Artykuł Magdaleny Cuprjak, zatytułowany *Metoda badawcza – problem z precyzją pojęcia w podręcznikach do metodologii badań na studiach pedagogicznych*, podejmuje problematykę niepewności, z jaką mierzą się czytelnicy podręcznikowych publikacji, w których prezentowane są opisy i klasyfikacje metod badawczych. Autorka przedstawiła wybrane źródła pytań i wątpliwości na temat pojęcia „metod badawczych”. Ponadto w oparciu o przyjęty zestaw kryteriów przybliżyła specyfikę wyselekcjonowanych podręczników do metodologii badań społecznych i humanistycznych.

Kolejny artykuł, napisany przez Agatę Czajkowską, podejmuje temat badań pamięci i stosowanych w nich metod poznania. Autorka scharakteryzowała wiodące podejścia metodyczne oraz metodologiczny charakter miejsc i świadectw pamięci. W artykule podkreślona została wartość metodologiczna bricolage'u i potrzeba multidyscyplinarnej biegłości z uwagi na różnorodność form pamięci i niejednoznaczność jej wytworów wchodzących we wzajemne interakcje.

Amelia Krawczyk-Bocian w artykule *Opowieść narracyjna w obszarze terapeutycznym* przedstawiła zagadnienie tworzenia autonarracji i jej roli w nadawaniu sensu i znaczenia zdarzeniom zapisanym w biografii indywi-

dualnej. Autorka przekonuje o terapeutycznej funkcji narracji jako narzędzia autobiograficznego wyrazu i radzenia sobie z niepewnością powodowaną skomplikowaniem indywidualnych przeżyć i doświadczeń. W tym celu odwołała się do literatury przedmiotu oraz własnej praktyki badawczej.

Kolejny artykuł w tym dziale, zatytułowany *Ethics Dilemma: Research with Children*, napisany został przez Elisabeth Desiana Mayasari. Autorka przybliżyła moralne trudności towarzyszące badaniom z udziałem dzieci. Wymagania stawiane takim badaniom mogą różnić się w zależności od kraju, w którym są konstruowane lub prowadzone. Autorka przedstawiła trudności napotymane podczas tego rodzaju badań oraz towarzyszące im niepewności.

Następne dwa artykuły zamieszczone zostały w dziale *Z warsztatu badawczego*. Pierwszy z nich, autorstwa Martyny Jaroty, poświęcony został problematyce preferencji studentów kierunków pedagogicznych w wyborze metod gromadzenia i analizy danych. Autorka zaprezentowała wynik rozmów, które przeprowadziła ze studentami pedagogiki oraz wskazała na znaczące, jej zdaniem, warunki kształtowania preferencji metodycznych. W artykule podkreślona została rola niepewności w sposobie i kierunkach podejmowania przez studentów pedagogiki decyzji o metodzie poznania.

Z kolei Luana Bruno i Alejandro Iborra w artykule *Ad hoc intervention programs to foster the emotional management of a group of Public Service Interpreters, a group of telephone interpreters and a group of social workers* przedstawili wyniki badania quasi-eksperymentalnego poświęconego doraźnej interwencji wspierające zarządzanie własnymi emocjami przez pracowników socjalnych i przedstawicieli służb publicznych. Główny wniosek Autorów odnosi się do korzyści podejmowania interwencji oraz jej dostosowania do zmiennych warunków funkcjonowania adresatów programów interwencyjnych. Artykuł ten nie odnosi się wprost do problematyki metody i niepewności. Może być jednak potraktowany jako laboratorium postępowania z niepewnością podczas konfrontacji z problemem badawczym oraz na etapie doboru metod badawczych i realizacji analizy danych. Prezentuje bowiem warunki doboru schematu badań, modelu analizy danych oraz praktykę wnioskowania statystycznego polegającego na ilościowym wyrażeniu niepewności sądów wyprowadzanych z badawczego materiału.

W dziale *Studium recenzyjne* znajdują się trzy artykuły. Pierwszy, autorstwa Martyny Jaroty, prezentuje studium monografii Danuty Urbaniak-Zajac oraz Jacka Piekarskiego zatytułowanej *Metodologiczna rekonstrukcja warunków tworzenia wiedzy – wybrane zagadnienia* i wydanej nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego w 2022 roku. Autorka uwypukliła kwestię rekonstruowania praktyki badawczej. Drugi artykuł w tym dziale napisał

Oskar Szwabowski, który prezentuje swoje odczytanie książki Krzysztofa Maliszewskiego *Bez-silna edukacja. O kształceniu kruchego*, wydanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w 2021 roku. Trzeci artykuł, autorstwa Sławomira Pasikowskiego, przedstawia uwagi na temat niepewności w psychometrycznej praktyce zainspirowane monografią Pawła Kleki *Trafność pomiaru w praktyce psychometrycznej. Badania empiryczne*, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Nauk Humanistycznych i Społecznych UAM w roku 2021.

Tom zamyka tekst Tomasza Kasprzaka, który podzielił się doświadczeniem udziału w obradach dotyczących *disability studies*, a przebiegających podczas Zjazdów Socjologicznych w Stanach Zjednoczonych i na Litwie.

Mamy nadzieję, że zawartość bieżącego numeru „Parezi” spotka się z zainteresowaniem czytelniczym i dostarczy inspiracji podczas lektury.

BIBLIOGRAFIA

- Pratt, D., Kazak, S. (2018). Research on Uncertainty. W: D. Ben-Zvi, K. Makar, J. Garfield, (red.), *International Handbook of Research in Statistics Education*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-66195-7_6
- Wakeham, J. (2015). Uncertainty: History of the Concept. W: J.D. Wright (red.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, wyd. 2, t. 24 (s. 716–721). Elsevier.
- Woleński, J. (2007). *Epistemologia. Poznanie, prawda, wiedza, realizm*. PWN.